

- доступу : www.imf.org/external/pubs/ft/tnm/2010/tnm1001.pdf.
13. Anheier K. Civil Society: Measurement, Evaluation, Policy / K. Anheier. – London : Earthscan Publications Ltd., 2004. – 226 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ebookey.org/Civil-Society-Measurement-Evaluation-Policy_255743.html.
 14. Хан Д. Пик. Планирование и контроль: концепция контроллинга / Пер. с нем. / Под ред. и с предисл. А.А. Турчака, Л. Г. Головача, М.Л. Лукашевича. – М. : «Финансы и статистика», 1997. – 800 с.
 15. Баранова И.В. Оценка эффективности и результативности деятельности субъектов государственного сектора экономики : монография. – Новосибирск : САФБД, 2007. – 178 с.
 16. Иванова Е.И. Аудит эффективности в рыночной экономике : учебное пособие / Е.И. Иванова, М.В. Мельник, В.И. Шлейников / Под ред. С.И. Гайдарши. – М. : КНОХУС, 2009. – 308 с.
 17. Чай В.Т. Концептуальные основы анализа эффективности деятельности бюджетной организации / В.Т. Чай, О.А. Заббарова // Аудит и финансовый анализ. – 2008. – № 6. – С. 1-6.
 18. Борисова Е.И. Анализ эффективности в некоммерческом секторе: проблемы и решения / Е.И. Борисова, Л.И. Полищук // Экономический журнал ВШЭ. – 2009. – № 1. – С. 80-100.
 19. Воронин Ю.М. Государственный финансовый контроль: вопросы теории и практики. – М. : Изд. Дом Финансовый контроль, 2005. – С. 218 (432 с.).
 20. Ермилов В.Г. К теории государственного финансового контроля / В.Г. Ермилов // Финансы. – 2005. – № 2. – С. 17-19.
 21. Агапцов С.А. Государственный финансовый контроль и бюджетная политика Российского государства / С.А. Агапцов. – М. : Изд. Дом Финансовый контроль, 2004. – 264 с.; Тарасов А. Государственный контроль в России : монография. – М. : Континент, 2008. – 672 с.
 22. Длугопольский О.В. Суспільний сектор економіки і публічні фінанси в епоху глобальних трансформацій : моногр. – Тернопіль : Екон. думка ТНЕУ, 2011. – С. 66-78 (632 с.).
 23. Саунин А.Н. Аудит эффективности в государственном контроле : научно-методологическое пособие. – М. : Изд. Дом Финансовый контроль, 2004. – С. 31 (147 с.).
 24. Зудина Л.Н. Организация управленческого труда : учеб. пособие. – М. : «ИНФРА-М», 1997. – С. 22 (256 с.).
 25. Друкер П.Ф. Задачи менеджмента в XXI веке. Пер. с англ. – М. : Изд-во «Вильямс», 2000. – С. 40. (272 с.).
 26. Якість економічного зростання: пер. з англ. / В. Томас, М. Дайлами, А. Дарешвар та ін. / Пер. з англ., наук. ред. пер. О. Кілієвича. – К. : Основи, 2002. – 350 с.
 27. Панкратов А. Результативность как оценка управленческого труда. – М. : LAP LAMBERT Academic, 2012. – С. 50 (244 с.).
 28. OECD Territorial reviews: Brazil – 2013. – OECD Publishing, 2013. – 222 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperate/international/pdf/brazil_ocde_terr_review_en.pdf.
 29. Melo M. The Political Economy of Fiscal Reform in Brazil. The Rationale for the Suboptimal Equilibrium / M. Melo, C. Pereira, S. Souza. – IDB WP-117. – Inter American Development Bank, Tebrury, 2010. – 85 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.iadb.org/res/publications/pubfiles/pubIDB-WP-117.pdf>.
 30. OECD ReviewsofRegulatoryReform: Australia 2010: Towards a Seamless National Economy, OECD Publishing, Paris, 2010. – 221 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.finance.gov.au/deregulation/docs/australia_report_final.pdf.
 31. Evans G. DFID Support to Public Administration Reform in Canada. – Institute of Rubric Administration of Canada, March 2008. – 40 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.queensu.ca/csd/publications/Admin_Reform_Ghana.pdf.
 32. Blondal J. Budgeting in Austria / J. Blondal, D. Bergvall // OECD Journal on Budgeting. – 2007. – Vol. 7. – № 3. – P. 1-37 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.austria.org/images/stories/content/finance/Budgeting_in_Austria_OECD.pdf.
 33. Ballart X. The Study of Public Management in Spain: Walter R. (ed.) The Study of Public Management in European and the U.S. a Competitive Analysis of National Distinctiveness. – London and N.Y. : Routledge, 2008. – 1-27 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.budrich-journals.de/index.php/dms/article/download/2818/2353>.
 34. Knorz T. The Budget System of the Federal Republic of Germany. – Berlin, Bundesministerium der Finanzen, 2008. – P. 45 (89 p.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bundestanzministerium.de/das-system-der-oeffentlichen-haushalte-and-eng.pdf>.
 35. Вольчик В.В. Институты, экономическая координация и неявное знание / В.В. Вольчик // TerraEconomicus. – 2011. – Т. 9. – № 2. – С. 20 (С. 17-22).
 36. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR070308.html.

УДК 338.24.021.8:378.1:339.9

Сандул М.С.

*аспірант кафедри міжнародної економіки
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана*

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ РЕСПУБЛІКИ КОРЕЯ

У статті подано характеристику основних етапів становлення сучасної системи вищої освіти Республіки Корея. Виявлено особливості державної політики країни у цій сфері, а також ключові характеристики спеціальних урядових програм, націлених на посилення конкурентоспроможності системи освіти. Висвітлено сучасний стан та перспективи подальшого розвитку сектору вищої освіти Республіки Корея.

Ключові слова: конкурентоспроможність системи вищої освіти, реформа вищої освіти, реформи освіти в Республіці Корея.

Сандул М.С. ФОРМИРОВАНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ СИСТЕМЫ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ КОРЕЯ

В статье представлена характеристика основных этапов формирования современной системы высшего образования в Республике Корея. Определены особенности государственной политики в данном секторе, а также ключевые характеристики специальных государственных программ, нацеленных на повышение конкурентоспособности системы образования. Отражены нынешнее состояние и перспективы развития сектора высшего образования Республики Корея.

Ключевые слова: конкурентоспособность системы высшего образования, реформа высшего образования, реформы образования в Республике Корея.

Sandul M.S. CREATING A COMPETITIVE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION THE REPUBLIC OF KOREA

The article dwells upon the main stages of the development of contemporary system of higher education in the Republic of Korea. Peculiarities of the government's policy as well as key characteristics of the specialized programs aimed at strengthening higher education system's competitiveness are described. Present state and further development perspectives of the higher education system in the Republic of Korea are summed up.

Keywords: competitiveness of the higher education system, higher education reform, reforms in education in the Republic of Korea.

Постановка проблеми. Конкуренентоспроможність країни на сучасному етапі розвитку світового господарства вирішальною мірою залежить від наявності освіченої, кваліфікованої робочої сили і технологічних удосконалень, які підвищують продуктивність праці. Сектор вищої освіти задовольняє всі ці потреби: надає освіту, проводить фундаментальні і прикладні дослідження, виконує дедалі більше соціальних функцій. Добре організована та інтегрована в економічні і суспільні відносини система вищої освіти є необхідною умовою для підвищення рівня життя. Крім того, в глобалізованому світі система освіти, маючи налагоджені міжнародні взаємозв'язки, сприяє через міжнародний рух студентів і дослідників впровадженню нових ідей, розширенню торгівельних та інших зв'язків із зарубіжними країнами. Отже, проблема створення ефективної системи освіти, зокрема вищої, набуває дедалі більшого значення для ефективного економічного розвитку країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у висвітлення питань підвищення конкурентоспроможності системи вищої освіти та її взаємозв'язку з ефективністю національної економіки здійснили такі українські дослідники, як Г. Артемчук, В. Андрущенко, Л. Безчасний, О. Грішнова, М. Долішній, С. Домбровська, І. Каленюк, А. Касич, А. Колот, Н. Константьок, І. Кулага, В. Куценко, І. Лук'яненко, В. Поктєв, А. Прокопенко, Л. Яременко, І. Сазонець та ін. Аналіз досвіду Республіки Корея у реформуванні системи освіти на шляху до становлення економіки знань проведено такими вітчизняними та закордонними дослідниками, як А. Гусєв, Р. Кудайбергенова, О. Лук'яненко, О. Смолін, а також Г. Кім [5], Т. Кім [4], Дж. Лі [2], А. Озол [8], Г. Су [10], Дж. Шін [16] та ін. Досвід ефективного реформування системи вищої освіти Пд. Кореї є цікавим з точки зору можливості його використання в рамках формування конкурентоспроможності вищої освіти України в умовах глобальної економіки, що зумовлює актуальність даного дослідження.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є вивчення та аналіз досвіду реформування системи вищої освіти Республіки Корея, характеристика основних його етапів, виявлення особливостей державної політики та спеціальних програм розвитку вищої освіти, а також висвітлення сучасного стану та перспектив розвитку системи вищої освіти Республіки Корея.

Виклад основного матеріалу дослідження. За останні декілька десятиліть в Республіці Корея було сформовано одну з найпотужніших систем вищої освіти у світі. Згідно з рейтингом національних систем вищої освіти U 21, котрий публікується Університетом Мельбурну за підтримки Universitas 21¹ з 2012 р., Південна Корея входить в топ-25 (в 2012 р. – на 22 місці, в 2013 р. – на 24, і в 2014 р. – на 21 місці в рейтингу) [1].

Становлення сучасної вищої освіти в Пд. Кореї відбувалося під впливом як духовно-культурних, так і практичних факторів з кінця XIX ст.. Цей процес зазнав суттєвого впливу західної християнської, японської та американської культур, традиційних релігійних і філософських настанов, а також глобальних процесів індустріалізації, глобалізації, інформатизації. Характерною рисою розвитку систе-

ми вищої освіти в Кореї є нерозривний зв'язок між урядом і власне сектором вищої освіти: уряд діє як замовник активації підготовки людського капіталу і науково-технологічного лідерства, в той час як вища освіта виступає у якості постачальника людських ресурсів, які розвивають національну економіку.

Впродовж періоду активної індустріалізації Пд. Кореї, між 1945 та 1970 рр., залучення населення до вищої освіти значно збільшилося. У 70-ті та 80-ті рр. це збільшення відбувалося в основному за рахунок інженерних спеціальностей; впродовж цих двох десятиліть вища освіта зробила відчутний внесок у соціо-економічне зростання Пд. Кореї.

Нова демократична система освіти, направлена на органічне включення Пд. Кореї у відкриту світову інформаційну і освітню систему, почала формуватися у 1990-х рр. З 90-х рр. вища освіта вже стала масовою. У 1999 р. 84,5% випускників вищих шкіл було прийнято до ВНЗ [2]. З 1990 р. і до сьогодні основною метою національної політики є якісні зміни у вищій освіті. Впродовж 90-х рр. реформування вищої освіти через інновації на університетському рівні стало головною задачею уряду Пд.Кореї. Рівень академічної компетенції корейських університетів був порівняно низьким, і це привернуло увагу уряду до системи вищої освіти. Так, у рейтингу університетів за якістю освіти найбільш конкурентний корейський університет – Сеульський національний університет – був третім в азієцькому регіоні, позаду двох японських університетів (Токіо і Кіото). Кількість міжнародних наукових публікацій, здійснених університетами Пд. Кореї, зареєстрованими в Індексі наукових цитувань, у 1998 р. була еквівалентною 3,9% того ж показника публікацій американських університетів. Ці причини, разом зі зростаючою залежністю корейських університетів від закордонних, призвели до того, що уряд країни спрямував активні зусилля на реформування системи вищої освіти.

Ще одним мотивуючим фактором змін в системі освіти стало формування фундаменту для економіки знань. Як і в кожній країні, університети в Пд. Кореї відіграють ключову роль у забезпеченні суспільства висококваліфікованими працівниками. Так як економіка на основі знань, що формується високоосвіченими людськими ресурсами, є ключовим фактором економічного зростання, Корея, як і деякі інші країни Азії, продовжує на державному рівні підтримувати формування університетів світового класу.

Особливостями системи вищої освіти Пд. Кореї є, по-перше, потужний приватний сектор – більшість ВНЗ країни, тобто близько 85% – приватні, і близько 78% студентів університетів та 96% студентів професійних шкіл навчаються в приватних установах. По-друге, уряд здійснює прямий контроль і регуляцію як державних, так і недержавних ВНЗ, тобто не залежно від схем фінансування. У 1990 р. уряд вперше почав надавати субсидії приватним університетам на конкурентних началах з метою посилення загальної якості вищої освіти. Витрати на вищу освіту в Пд. Кореї суттєво забезпечуються приватними коштами. Пропорція урядових субсидій у порівнянні з загальними надходженнями в університети становила 22,7%, що є значно нижчим за відповідний показник в середньому по країнах ОЕСР (78,1%), у США (45,1%) чи Японії (41,5%). Також всі ВНЗ, окрім Сеульського національного університету, підпорядковуються Міністерству освіти [4].

Характерною рисою вищої освіти в країні також є те, що, на відміну від Японії, Китаю та багатьох інших країн, в Пд. Кореї приватні університети, за-

¹ Universitas21 – це всесвітня мережа дослідницьких університетів XXI ст., організація, заснована в Мельбурні (Австралія) в 1997 р., основною метою якої є підсилення співпраці між науково-дослідницькими університетами світу і формування передової наукової спільноти у сфері вищої освіти на глобальному рівні.

вдяки яким відбулась експансія вищої освіти, не є обов'язково нижчими за статусом у порівнянні з державними університетами (так само, як і в США). У списку топ-20 університетів країни тільки 5 – державних, решта – приватні вищі навчальні заклади. Ще однією характерною рисою є висока частка закордонних науковців та професорів (особливо з освітою в США) на факультетах провідних університетів країни.

Реформування системи вищої освіти в Пд. Кореї проходило в декілька етапів:

1. *План Реформи освіти 1995 р.* Основними завданнями Плану були: формування високоосвіченого суспільства, диверсифікація і спеціалізація університетів, створення автономної і демократичної наукової спільноти, акцент на гуманність і креативність в навчальних програмах, інновації на вступних іспитах до вищих навчальних закладів, створення різноманітних освітніх програм, запровадження нової системи оцінювання знань, підвищення фінансування вищої освіти до 5% від ВВП. Також цією реформою було надано державний дозвіл на створення приватних ВНЗ, що призвело до різкого збільшення їх кількості (з декількох десятків перед 1995 р. до більш ніж 400 на початку 2000 р.) і одночасного перенасичення ринку праці людьми з вищою освітою, тим більше, що основна частина ВНЗ готували студентів за популярними однотипними спеціальностями – управлінськими, юридичними, економічними, пізніше – інженерними [5].

2. *Програма Brain Korea 21 (BK 21)*, прийнята в 1999 р. (на період 1999–2012 рр.), стала відповіддю на ситуацію, що склалась в результаті попередньої реформи. Ця програма фінансування була заснована на європейській програмі 3R (reduction, reallocation, retrenchment) – скорочення, релокалізація і економія. Програма передбачала міждисциплінарний підхід до наукових досліджень, мобільність між предметами, програмами і освітніми закладами, а також ширше використання передових технологічних досягнень і значно більш гнучкий підхід до викладання, в тому числі відмову від фіксованого навчального року, розподілу студентів за національністю, розподілу на старшокурсників і студентів молодших курсів тощо. Подібні програми було прийнято і в інших азійських країнах, наприклад, у 1998 р. – спеціальна програма фінансування з метою створення дослідницьких університетів в рамках «Проекту 985» в Китаї, у 2002 р. – програма Науково-інноваційних центрів в Японії. Кожна з цих програм націлена на посилення дослідницької продуктивності шляхом надання спеціальних дослідницьких грантів декільком обраним університетам. Не дивлячись на певні протиріччя, що виникали в процесі обрання і розподілення ресурсів, ті країни, що прийняли подібні програми, виявились надзвичайно успішними з точки зору швидкого підвищення продуктивності дослідницької діяльності науковців у цільових університетах.

Програма була прийнята спільно Міністерством освіти і розвитку людських ресурсів Пд. Кореї та Корейською дослідницькою організацією. На Міністерство освіти і розвитку людських ресурсів було покладено функції розробки політики і встановлення основних орієнтирів і напрямків менеджменту, забезпечення розподілення фінансів для BK 21, а також розробка проекту «після – BK 21». Ці функції виконувалися Відділом академічних і дослідницьких справ та Бюро університетської політики. З боку Корейської дослідницької організації, представленої

Командою управління і підтримки BK 21, виконувалися функції, власне, підтримка в ході проекту, планування річних і проміжних оцінювань, розробка стандартів оцінки тощо, аналізування звітів команд, долучених до проекту, оперування проектною базою даних. Основними функціями комітетів з підтримки та перегляду і оцінювання були врегулювання важливих проблемних питань, консультування, оцінювання проекту, зв'язки з громадськістю та ін. [6].

За проектом BK 21, націленим на створення в Південній Кореї університетів світового класу, посилення регіональних промислово-орієнтованих університетів та підготовку наступного покоління креативних науковців (студентів магістратури, аспірантури, докторантури і професорів), і розрахованим на 14 років, було виділено 3,2 млрд. дол. (1,4 млрд. дол. на першому етапі і 1,8 млрд. дол. на другому). Сфери, в які було спрямовано інвестиції, – це фундаментальна наука і технології (а саме математика, фізика, хімія біологія, науки про Землю), прикладна наука і технології (інформаційні електронні матеріали деталей, хімічний інжиніринг, конструювання, прикладна біологія та енергетичне середовище), гуманітарні і суспільні науки (всі сфери), а також вивчення професійних послуг (МБА, стоматологічні і медичні науки). Основна увага приділялася науковим і інженерним дослідженням, на них було виділено 87,1% загального фінансування (для порівняння, дослідження у сфері гуманітарних і суспільних наук отримали тільки 4,2% коштів від загального фонду). Близько 38 млн. дол. США було спрямовано на посилення наукової потужності регіональних університетів, котрі покликани забезпечувати потреби місцевих виробництв в персоналі. 4 млн. дол. США впродовж 1999-2003рр. спрямовано на підтримку високопрофесійних людських ресурсів у спеціалізованих сферах, які є новими і перспективними (анімація, дизайн, кіно, комунікації, переклад з іноземних мов тощо) [7].

З метою досягнення поставлених цілей перед університетами – отримувачами коштів було поставлено вимогу реформувати власну систему (наприклад, зарахування до університету, академічні стандарти, оцінювання тощо) відповідно до світових стандартів. Надалі щорічно проводилося формалізоване оцінювання з метою моніторингу інституційних реформ і дослідницької діяльності. Відповідно, на основі точного оцінювання деякі університети було виключено з програми через низьку ефективність. Таким чином, окрім підвищення дослідницької ефективності, програма була покликана реформувати вищі навчальні заклади відповідно до світових стандартів. Варто також відзначити, що в рамках проекту передбачається проведення кожним з обраних університетів бенчмаркінгу низки провідних світових університетів з суміжних сфер знань і використання кращого світового досвіду.

Щоб отримати фінансування у рамках даного проекту, окремі кафедри або групи з кафедр/програм подавали спільну заявку на грант. Програма BK 21 складалась із 5-ти підпрограм, і апліканти могли подати заявки на одну або декілька підпрограм. Обрання учасників проводилося на засадах відкритого змагання. У результаті було обрано 67 університетів (з можливістю навчання в аспірантурі) для участі в проекті [7]. Учасникам було надано підтримку як з точки зору необхідного обладнання (електронні бібліотеки, лабораторії, гуртожитки тощо), так і дослідництва: університетам надавалась фінансова підтримка для встановлення відносин з лідируючими світовими університетами з метою міжнародного

обміну або програм спільних досліджень. Така фінансова підтримка включає гранти, стипендії для студентів аспірантури і докторантури, і факультетів. А задля посилення конкуренції між професорсько-викладацьким персоналом впроваджено систему підвищень на основі результатів. Також студентам і професорам університетів, котрі були обрані для участі в програмі, надавалися можливості продовжити власний професійний розвиток закордоном в обраному ними університеті (терміном до 1 року).

3. *Реформа вищої освіти 2001 р.* Переформатування Міністерства освіти і створення Міністерства освіти і розвитку людських ресурсів в 2001 р. символізувало об'єднання освіти і економіки і стало важливим кроком до економіки знань і освіти впродовж всього життя. У розробці освітньої політики провідним стало кредо егалітаризму, наголосу на рівність і справедливості в освіті, що стало ідеологічною основою для стандартизації в освіті і подальших модернізацій. Увага приділялась також регіональному балансу в розвитку; так, було прийнято проект «Новий університет для регіональних інновацій» (NURI Project), корейську версію моделі «потрійної спіралі»². Згідно з проектом, урядом було виділено 1,4 млрд. дол. впродовж 5 років (2004-2009), а отримувачами коштів могли стати тільки ті вищі навчальні заклади, що розташовані поза столициним регіоном [4]. Проектом також була поставлена мета спеціалізації і диверсифікації ВНЗ в кожному з регіонів країни.

4. *Реформа вищої освіти 2008 р.* Міністерство освіти і розвитку людських ресурсів з приходом нового уряду було реструктуризовано, з 2008 р. – це Міністерство освіти, науки і технологій. Акцент віднині ставився на прозорість університетського менеджменту і запровадження публічної звітності. Загалом, курсом країни було обрано неоліберальну економічну глобалізацію, що в освіті знайшло відображення в різкому зниженні обмежень на заснування інституцій закордонними університетами; забезпеченні інституцій, котрі знаходяться у закордонній власності, автономією у вирішенні питань кількості набору студентів, окрім декількох сфер (медичні дослідження, педагогічна освіта); дозволі фінансування університетів із закордонною власністю урядом [4]. Серед основних задач реформи були такі, як реструктуризація вищих навчальних закладів, нова система прийняття до ВНЗ, програма злиттів і поглинань ВНЗ, спеціалізація і диверсифікація шляхом побудови мережових структур і кооперації, глобалізація. Для досягнення поставлених цілей було заплановано наступні заходи:

- реформу початкової і середньої освіти з метою наближення шкіл до ВНЗ за програмами, орієнтацією тощо, в тому числі дозвіл на домашню освіту, на вибір учнями шкіл навчальних програм за зразком ВНЗ, створення змішаних класів з учнями різного віку для навчання за обраними програмами тощо;

- зміни в системі найму викладачів ВНЗ (відхід від попередньої системи позитивного найму, запровадження системи трудових контрактів строком не більше 5 років), а також більш жорстка система конкурсів – з формальної процедури перетворення їх на серйозний іспит із залученням незалежних експертів і експертів, регулярне проведення кваліфікаційних іспитів та обов'язкова їх здача перед підписанням трудового контракту;

- введення нової системи бонусів для викладачів за наукові публікації (залежно від рівня наукового видання), за позакласну роботу тощо;

- підвищення ролі англійської мови у викладанні, збільшення кількості програм з викладанням лише англійською мовою та ін.;

- зміни в політиці видачі стипендій, максимально жорстке посилення вимог для їх отримання з метою підвищення конкуренції між студентами;

- один з пріоритетів в регулюванні освіти – автономія університетів, а також – надання їм більшої самостійності у виборі навчальних програм (до реформи система була жорстко централізована);

- посилення зв'язків між виробництвом і університетами, що передбачає залучення промисловості і регіональних органів управління до стратегічного планування ВНЗ, включення представників від промисловості до Рад університетів, їх участь у написанні навчальних програм, лекції провідних підприємців, спеціалістів і керівників підприємств, післядипломну практику, консультації і спільні проекти з бізнесом, наукові парки та інкубатори;

- а також всебічна підтримка корейських вищих навчальних закладів у міжнародній конкуренції [8].

Ця радикальна реформа була досить критично сприйнята частиною корейського суспільства. Її критики наполягали на необхідності збереження гармонії між традиційними підходами і модернізацією, а також на необхідності поступовості заходів. Однак влада налаштована на рішучі дії на шляху до зміцнення економіки і системи освіти. Відображенням обраного політичного курсу є постійний позитивний пошук нових шляхів і засобів досягнення поставлених цілей, що підтверджується послідовною модернізацією даного сектору. Загальною метою Пд. Кореї є стати освітнім центром («хабом») північно-східної Азії. Відображенням ефективності політики інтернаціоналізації в освіті є стрімке зростання чисельності закордонних студентів в університетах Пд. Кореї. Так, за даними ЮНЕСКО, найбільша частка закордонних студентів в університетах Пд. Кореї – з Китаю (більше 43 тисяч в 2012 році), також ВНЗ країни приваблюють студентів з Монголії, В'єтнаму, США, Японії та інших країн. Загальна кількість студентів з-за кордону в 2012 р. становила 59 472 осіб, що дорівнює 1,7% від загальної кількості студентів, які є мобільними в світі [9].

У рамках цієї реформи було також запущено Програму «Університети світового класу» (2008-2013 рр.). Метою проекту було посилення університетської освіти і дослідницької потужності шляхом запровадження впливових закордонних науковців; розвиток досліджень, які фокусуються на тих сферах, які є критичними для майбутнього розвитку країни; посилення конкурентних позицій професорів [10].

Основними сферами, куди було спрямовано інвестиції, стали гуманітарні і суспільні науки, природничі науки, техніка і проектування, а також біотехнології; значна увага приділялася застосуванню міждисциплінарних підходів, конвергенції дисциплін з метою створення знань та інноваційних технологій. Цією програмою передбачалася реалізація трьох типів проектів:

- створення кафедр (спільно корейськими та закордонними професорами). Так, в таких проектах взяло участь 19 університетів, на них було виділено 69,1% (1,069 млрд. дол. США) від загального фінансування програми;

- запровадження окремих науковців (на постійні посади лекторів і дослідників на вже існуючих ка-

² «Потрійна спіраль» (англ. "triple helix") – концепція взаємодії між університетами, державою та підприємницьким сектором у рамках сучасної інноваційної системи, запропонована Г. Іцковіцем в 1990-х рр.

федрах університетів). 18 університетів отримали фінансування (358 млн. дол. США – 23,1% від загального) в рамках цього типу проекту;

- запрошення всесвітньо відомих науковців (на тимчасовій основі, з метою дослідницької та навчальної роботи). У даному типі проекту взяло участь 26 університетів Пд. Кореї, які отримали 121 млн. дол. США (7,8% від загального фінансування програми), було запрошено загалом 64 закордонних науковців. У програмі «Університети світового класу» взяло участь загалом 33 університети, було реалізовано 140 проектів, до яких долучилися 342 закордонних науковців. Загальний обсяг фінансування склав 1,548 млрд. дол. США.

Основним результатом програми стало підвищення дослідницької результативності корейських професорів, що знайшло відображення у значному збільшенні кількості наукових публікацій (в тому числі в авторитетних світових виданнях); так, порівняно з показниками до участі в програмі кількість науково-технічних публікацій зростає на 29% [10].

5. Програма *Brain Korea 21 Plus* (розрахована на 2013-2019 рр., загальний обсяг фінансування – 2 млрд. дол. США) передбачає поєднання проектів ВК 21 та «Університети світового класу», основною метою є якісний стрибок системи освіти і дослідницького потенціалу країни. А саме – розвиток університетів світового класу, які б фокусувались на дослідженнях; розвиток експертів високого рівня та конвергенція кафедр; підвищення освіти і якості досліджень в університетах. Основними методами реалізації програми є підвищення якості освіти і дослідництва в вищих школах з метою формування бази для університетів, що спеціалізуються на дослідженнях; підвищення якості освіти у вищих школах в регіонах; підготовка та подальша підтримка високоосвічених (магістри, PhD) спеціалістів, здатних забезпечувати потреби сфер промисловості, в яких вони спеціалізуються; створення дослідницьких грантів для випускників тощо.

Послідовні зусилля уряду Пд. Кореї у сфері освіти не були марними. Система освіти Пд. Кореї входить в топ-25 світу, а також 3 корейські університети входять до топ-100 кращих вищих навчальних закладів світу за рейтингом QS у 2012 р. Найбільш конкурентний Сеульський національний університет – на 37-му місці в даному рейтингу, Корейський передовий науково-технологічний інститут (KAIST) – на 63-му, а Пхоханський університет науки і технологій (POSTECH) – на 97-му. Ці три університети також входять в топ-100 за рейтингом найкращих інженерно-технологічних факультетів (2013 р.). За рейтингами факультетів можна зробити висновок, що на даний час найпотужнішими в корейських університетах є інженерні і технологічні факультети і дещо менше розвинуті природничі науки, мистецтвознавство, гуманітарні, соціальні і медичні науки.

Згідно з рейтингом азійських університетів QS за 2012 р., серед 300 включених до рейтингу університетів – 55 корейських, і Сеульський національний університет – на 4-ій позиції в цьому рейтингу. Цей

університет отримав найвищі оцінки за 8-ма з 11-ти критеріїв QS Stars³: дослідництво, викладання, обладнання, працевлаштування, інтернаціоналізація, інновації, доступність, спеціалізація. Це дало йому статус «5 зірок +», який означає, що університет є не просто вищим навчальним закладом світового класу, а елітним і привабливим для найкращих студентів з усього світу, і його назва є брендом, котрий додає цінності будь-якому резюме. Серед інших корейських університетів, що оцінювались за даною методикою, Університет Сонгюнгану має статус «5зірок», а Національний університет Чонбук (CBNU) – «4 зірки» [11].

Варто відзначити, що за рейтингом найкращих «молодих» університетів QS Top 50 Under 50⁴ Корейський передовий науково-технологічний інститут і Пхоханський університет науки і технологій знаходяться відповідно на третьому і на п'ятому місці [12].

Загалом, освіта є важливою сферою з точки зору уряду країни. Так, в Республіці Корея більше 7,5% від ВВП витрачається на освіту (на всіх її рівнях), це вищий показник, ніж в середньому в країнах ОЕСР (6,3%). Випускники ВНЗ Пд. Кореї є одними з найбільш освічених у світі, однак конкуренція (як між навчальними закладами всіх рівнів, так і між студентами) також є досить жорсткою, що призводить до значної соціальної напруженості, особливо серед молоді. Без сумніву, система освіти в Пд. Кореї стала тим фактором, що допоміг трансформувати країну і зробив значний внесок в її економічне зростання впродовж останніх 60 років. Однак у зв'язку з підвищенням рівня безробіття серед тих, хто має вищу освіту (хоча і повільніше, ніж в інших країнах – на 0.3 п.п., у порівнянні з середнім показником в 1,5 п.п. в країнах ОЕСР [13]), та зростанням занепокоєності стосовно доцільності такого значного тиску на людські ресурси задля досягнення ефективності, виникли сумніви стосовно того, чи не потрібно Республіці Корея шукати новий підхід до розвитку її інтенсивної системи освіти. Експерти у сфері освіти Пд. Кореї вважають, що лише програмних реформ недостатньо, необхідно також враховувати суспільні виклики. Так, за словами міністра освіти С.Н. Су, зміни в корейському суспільстві вже почалися, адже дедалі більше корейців вважають, що людям потрібно займатись тим, що їм подобається і що вони люблять, щоб бути щасливими. (Пд. Корея у Всесвітньому рейтингу щастя за 2013 р. – на 41 місці серед 156 країн світу [14]). Такі погляди є особливо розповсюдженими серед молоді. За словами професора, академіка Інституту розвитку Кореї в Сеулі, колишнього міністра освіти Дж. Лі, результати тестувань важливі в період індустріалізації, але не в подальшому, – тож експерти знаходяться в пошуку способів реформування системи освіти Пд. Кореї, що передбачало б перехід від базування на тестових балах до фокусування на креативності, соціальних та емоційних здатностях [15]. Тож система освіти Пд. Кореї, в тому числі вища освіта, знаходиться в стані реформування відповідно до сучасних викликів і світових реалій.

Висновки з проведеного дослідження. Послідовні зусилля уряду Республіки Корея у реформуванні системи вищої освіти виявилися успішними завдяки їх комплексності, продуманості і послідовності, що дозволило впродовж 15-20 років трансформувати систему освіти з орієнтованої на залучення якомога більшої кількості студентів – в бік надання якомога якіснішої освіти та створення більш жорстких конкурентних умов. Проектне фінансування розвитку науково-до-

³ Рейтинг «зірковості» QS Stars дозволяє оцінювати університети, беручи до уваги їхню специфіку та наступні критерії: дослідництво, працевлаштування, викладання, обладнання, спеціалізація, онлайн і дистанційне навчання, інтернаціоналізація, інновації, доступність, взаємозв'язки і культура; а також використовувати дані, котрі не є частиною міжнародних рейтингів.

⁴ Рейтинг топ-50 кращих світових університетів, заснованих за останні 50 років, складений за даними Світового рейтингу університетів QS 2013/14 рр.

слідницьких університетів, чітка система контролю, зміна суспільного ставлення до вищої освіти, активне застосування досвіду країн – ключових інноваторів у становленні конкурентоспроможної економіки (а також залучення провідних закордонних вчених до науково-дослідницької роботи корейських університетів) разом з урахуванням особливостей розвитку регіонів Південної Кореї – всі ці фактори зумовили успішність реформ системи вищої освіти країни.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Williams R. U21 Ranking of National Higher Education Systems / Williams R., G. de Rassenfosse, Jensen P., Marginson S. University of Melbourne, Melbourne. – 2014.
2. Lee, J. K. Main Reform on Higher Education Systems in Korea. Revista Electrónica de Investigación Educativa, 2 (2). – 2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://redie.uabc.mx/vol2no2/contents-lee.html>.
3. Higher education in Asia: Expanding Out, Expanding Up. The rise of graduate education and university research / UNESCO Institute for Statistics. – Montreal, Quebec. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uis.unesco.org/Library/Documents/higher-education-asia-graduate-university-research-2014-en.pdf>.
4. Terri Kim. Higher Education Reforms in South Korea: Towards ethnocentric internationalisation or global commercialisation of higher education? / Brunel University. – 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.srhe.ac.uk/downloads/events/41_swrn-Terri-Kim.pdf.
5. Gwang-JoKim. Education Policies and Reform in South Korea [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.196.5601&rep=rep1&type=pdf>.
6. Brain Korea 21, a project for Nurturing Highly Qualified Human Resources for the 21st Century Knowledge-based Society. – Ministry of Education and Human Resources Development. – 2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/apcity/unpan015416.pdf>.
7. Ki-Seok Kim. A Case of Korean Higher Education Reform: The Brain Korea 21 Project. / Mugyeong Moon, Asia Pacific Education Review 2001, Vol. 2, No. 2, 96-105. – 2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eri.snu.ac.kr/aper/pdf/2-2/10-Mugyeong.pdf>.
8. Озолс А. Реформа высшего образования в Южной Кореи – от хорошего к лучшему / Озолс А., Озола Е. – Profesinés Studijos: teorija ir praktika. – 2010/6. – 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pstp.svako.lt/>.
9. Global Flow of Tertiary-Level Students. UNESCO Institute for Statistics. – Montreal, Quebec. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uis.unesco.org/Education/Pages/international-student-flow-viz.aspx>.
10. Geo-Suk Suh. The Korean Government's Policies and Strategies to Foster World Class Universities: Nurturing Graduate Schools. – Nov. 4, 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.shanghairanking.com/wcu/4.pdf>.
11. QS Stars University Ratings. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.topuniversities.com/>.
12. QS University Rankings: Top 50 Under 50. – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.topuniversities.com/>.
13. Education GPS: The World of Education at Your Fingertips: Korea. Overview of the Education System (EAG 2013). / OECD. – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gpseducation.oecd.org/>.
14. Helliwell, J. World Happiness Report 2013. / J. Helliwell, R. Layard, J. Sachs. Sustainable Development Solutions Network, a global Initiative for the United Nations [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://unsdsn.org/wp-content/uploads/2014/02/WorldHappinessReport2013_online.pdf.
15. High Performance, High Pressure in South Korea's Education System. / ICEF Monitor, Jan 23, 2014. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://monitor.icef.com/2014/01/high-performance-high-pressure-in-south-koreas-education-system/>.
16. Jung Cheol Shin. Building world-class research university: The Brain Korea 21 project. / Springer Science and Business Media B.V. – 2009. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ifed.guideline.co.kr/pds/2009research/sjc09_2.pdf.

УДК 339.9:330.34

Тимків І.В.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародного менеджменту

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

СИСТЕМА СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ІМПЕРАТИВІВ ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Стаття присвячена розгляду такої важливої закономірності глобального розвитку, як асиметричний розподіл вигод глобалізації та односторонні переваги, які отримують розвинені країни в процесі лібералізації зовнішньоекономічної діяльності країн, що розвиваються, та перехідних економік, у тому числі переваги у міжнародній торгівлі, у використанні міжнародних фінансових ресурсів, залученні висококваліфікованої та дешевої робочої сили внаслідок міжнародної міграції працівників і так званого відпливу умів, привласненні технологічної ренти на основі поглиблення «цифрового бар'єру» між лідерами та аутсайдерами інформаційного суспільства тощо.

Ключові слова: глобалізація, інтернаціоналізація, імперативи глобального розвитку, політичні імперативи, науково-технологічні імперативи, інформаційні імперативи, культурні імперативи, імперативи людського розвитку, соціально-економічні імперативи.

Тимків І.В. СИСТЕМА СОВРЕМЕННЫХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ИМПЕРАТИВОВ ГЛОБАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ

Статья посвящена рассмотрению такой важной закономерности глобального развития, как асимметричное распределение выгод глобализации и односторонние преимущества, которые получают развитые страны в процессе либерализации внешнеэкономической деятельности развивающихся стран, и переходных экономик, в том числе преимущества в международной торговле, в использовании международных финансовых ресурсов, привлечении высококвалифицированной и дешевой рабочей силы в результате международной миграции работников и так называемой утечки умов, присвоении технологической ренты на основе углубления «цифрового барьера» между лидерами и аутсайдерами информационного общества и т. д.

Ключевые слова: глобализация, интернационализация, императивы глобального развития, политические императивы, научно-технологические императивы, информационные императивы, культурные императивы, императивы человеческого развития, социально-экономические императивы.